

Welkom allemaal. Ik ben blij dat jullie er zijn.

Herdenken - tijd en ruimte maken in je leven, om aandachtig stil te staan bij een indrukwekkende herinnering – is goed om in gezelschap te doen. Misschien wel beter zelfs dan in je eentje. Net als vieren van vrij zijn trouwens.

Vandaag herinneren we ons dat drieëndertig jaar geleden op deze plek een school stond. Kinderen kregen hier les, leerkrachten gaven er les, ouders lieten er hun kinderen zonder zorgen naar toe gaan en passerende fietsers verging horen en zien tijdens het speekwartier. We gilden, joelden, renden en juichten dat het een lieve lust was. We knikkerden, elastiekten, hinkelden en voetbalden natuurlijk. Op zijn tijd huilden we, hadden we ruzie en pestten we elkaar. Om het daarna weer goed te maken, want kinderen zijn geen volwassenen. Ze doen nog niet zo moeilijk en zeker niet zo lang.

We hadden het hier fijn. We leerden hier en we speelden hier. Dit was één van de plekken waar we opgroeiden. Iedere dag een stukje.

Vandaag is het 23 mei 2010. Drieëndertig jaar geleden op dezelfde dag, iets na negenen 's ochtends, raakten wij precies op deze plek van de ene op de andere seconde in een onbegrijpelijke en onvoorstelbare nachtmerrie verwickeld. We werden gegijzeld. Dat woord kenden we nog niet.

Met ons, werden ook onze ouders gegijzeld. Met hen, ook onze andere familieleden. En met hun, in feite ons hele dorp. Bovensmilde ging 'op slot'. Een situatie die zo zou blijven totdat de school was bevrijd.

De bevrijding van de kinderen vond aan het eind van de week plaats. De warmte, de slechte hygiënische omstandigheden en het boven op elkaar zitten in de dichtgeplakte school maakten sommigen van ons ernstig ziek. Een infectie die gepaard ging met hevig braken en zeer hoge koorts had een domino-effect. Tussen het eerste kind dat 's nachts doodziek werd vrijgelaten en afgevoerd naar het ziekenhuis, tot de laatste die lopend de bus in ging om in het provisorisch ingerichte opvangcentrum met z'n ouders herenigd te worden, zat maar een paar uur. We waren vrij. Wij wel. Onze leerkrachten nog niet. Dat gebeurde op 11 juni pas, bijna drie weken later. Hun bevrijding ging met geweld gepaard, en angst en schrik in de school.

In de loop van juni verdwenen ook langzaam de afzettingen, ME-bussen, dranghekken, militairen, politieposten, journalisten, pantserwagens, mariniers en de legitimatiepasjes. De koningin en haar dochter kwamen even langs. De gijzeling was voorbij en wij waren bevrijd. Net als onze ouders, onze familieleden en ons dorp. Zelfs onze Molukse klasgenootjes mochten ook weer naar school. Het prikkeldraad rond hun wijk werd opgerold en we zaten weer samen in de klas.

Nog iets later werd onze beschadigde school helemaal platgegooid. We mochten er niets meer uithalen. Het gebeurde een beetje heimelijk, ineens was ie weg. Nadat het puin met onze spullen erin was afgevoerd, bleef er een lege plek over.

We waren allemaal bevrijd en nu was ook de troep opgeruimd.

Ik ben blij dat we hier vandaag staan. Want samen herdenken, is ook samen vrij zijn. En als er iets is wat wij allemaal kort of lang na onze 'bevrijding' hebben geleerd, is dat vrij zijn een persoonlijke keuze is. Óf jij je op een dag weer vrij kunt voelen, ligt in jouw eigen handen. Voor de één is dat als de dranghekken weer van straat zijn. Voor een ander als hij eindelijk weer eens een nacht doorslaapt, zonder drijfzotte angststromen. Voor de volgende als ze haar kinderen met een gerust hart Sinterklaas kan laten vieren in Molo Oekoe. En voor weer een ander als hij sorry kan zeggen nadat hij zijn vrouw voor de zoveelste keer heeft uitgescholden omdat ze plots achter hem stond.

Ieder jaar na Koninginnedag laait in Nederland de discussie weer op. Hoe lang moeten we de Tweede Wereldoorlog nog herdenken? Is onze Dodenherdenking inmiddels al niet ver over zijn houdbaarheidsdatum heen? Voor- en tegenstanders buitelen een paar dagen over elkaar heen in de media. Na Bevrijdingsdag wordt het meestal weer snel stil.

Mensen herdenken niet graag. Sterker nog, mensen worden liever niet herinnerd aan ellende. Niet aan die afschuwelijke botsing tussen twee vliegtuigen op Tenerife, óók in 1977, waar 583 mensen de dood vonden, waaronder 238 Nederlanders. Niet aan de vuurwerkcramp in Enschede in 2000 waar 23 mensen om het leven kwamen en 950 gewond raakten. Niet aan de watersnoodramp in '53, niet aan *nine eleven* negen jaar geleden, niet aan het bombardement op Rotterdam van 1940 – met 800 doden en meer dan 80.000 daklozen in 'n kwartier tijd – niet aan de Bijlmerramp in '92, niet aan de aanslagen in Madrid, de bermbommen in Afghanistan, Volendam, de Herculesramp, Koninginnedag 2009, Tripoli... en ga zo maar door.

Wij en andere slachtoffers van rampen weten iets wat ongeschonden mensen, loochenaars en angsthazen niet weten. Dat je goed kunt leven mèt jouw 'ramp'. Sterker nog, dat vrijuit herinneren een voorwaarde is om jezelf te kunnen bevrijden van ongewenste herinneringen. Herdenken is een krachtige keuze. Precies daarom staan wij hier. Vandaag herdenken wij het einde van onze veilige jeugd, de beschadiging van onze onschuld en de aantasting van ons vertrouwen in onszelf en in anderen. Die hebben wij overleefd en daar leven wij mee. In alle vrijheid.

Tot volgend jaar.

Eveline van der Vliet, voorzitter *stichting De school van Bovensmilde*
23 mei 2010